

Iäkkäiden ihmisten kaltoinkohtelu – muutamia tapauksia

Tampere 24.1.2008
Raimo Sulkava
geriatrian professori
Kuopion yliopisto

Mitä on iäkkäiden kaltoinkohtelu?

- fyysinen ja psyykinen väkivalta
- seksuaalinen hyväksikäyttö
- taloudellinen hyväksikäyttö
- hoidon ja avun laiminlyönti, väärä hoito

Kaltoinkohtelun yleisyys

- 7% yli 65-v naisista, 2.5% miehistä raportoinut perheväkivaltaa. Perheen ulkopuolista väkivaltaa 2 naisista, 1% miehistä (Kivelä ym. 2001)
- Fyysinen, psyykinen ja kognitiivinen huonokuntoisuus altistaa.

Onko huono hoito kaltoinkohtelua?

- Valvonnan puute ja siitä johtuvat onnettomuudet?
- Märissä vaipoissa pitkiä aikoja?
- Pitkäaikaishoitopaikkojen aliravitsemus?
- Huomattavia haittoja aiheuttava psykenlääkitys?
- Haluttomuus diagnosoida ja hoitaa asianmukaisesti muistisairauksia?

Tapauksia

Tapauksen lopussa kaltoinkohtelun laji sekä epäilty kaltoinkohtelija

Tapaus A

78-v rikas leskirouva, jolla on diagnosoitu lievä Alzheimerin tauti. 4 lasta, joilla erimielisyyttä omaisuuden jaosta. Perheen sisäisen kaupan seurauksena hieman rappiolla oleva aikamiespoika muutti potilaan luokse ja esti muiden vierailut. Potilas oli samaa mieltä, että aikamiespoika oli ainoa, joka hänestä huolehti (Tukholma-syndrooma). Tietämättään rouva omisti mm. 3 ravihevosta. Aikamiespoika myös laiminlöi lääkityksiä, esti päiväkerhon. Potilas joutui huonokuntoisena päivystykseen.

Tapaus A

3 vuoden oikeudenkäynnin jälkeen nimetty asianajaja edunvalvojaksi. Muuttiko tilanteen: ei toistaiseksi. Rahaliikenne todennäköisesti saadaan hallintaan. Eritäytyneisyyttä ehkä ei.

Dg: Taloudellinen hyväksikäyttö, psyykinen väkivalta (poika)

Tapaus B

80-vuotias fyysisesti hyväkuntoinen nainen, jolla lievä Alzheimerin tauti (MMSE 22). Asuu yksin, tytär käy luona lähes päivittäin. Potilaalle alkanut tulla säännöllisesti erilaisia aikakauslehtiä, joita potilas ei ole kiinnostunut lukemaan. Myös muutamia kirjasarjoja sekä (Pohjolan) poliisi kertoo –kirja. Näistä myös tullut laskut. Potilas kertoo, että koskaan ei tilaa mitään puhelinmyyjiltä.

Tapaus B

Lukemassani oppaassa aloittelevalla yrittäjälle suositeltiin puhelinmyyntialaa, joka on eräs tuottavimpia ja varmissa yritysmuotoja. Erityisen hyviä asiakkaita ovat iäkkäät ja muistamattomat henkilöt.

On mahdollista että myyjät laittavat tuotteen tulemaan selvästi muistin hataraudesta kärsivälle henkilölle, vaikka tämä ei ole sitä tilannutkaan.

Mitä tehtiin: kaikki tuoreet laskut ja tuotteet lähetettiin takaisin. Uusi, salainen puhelinnumero. Ulko-oven sisäpuolelle lappu: ei saa avata jos ovikelloa soitetaan.

Dg: taloudellinen hyväksikäyttö (puhelinmyyjät)

Tapaus C

75-vuotias hitsaaja, jolla Alzheimerin tauti (MMSE 23). Asuu yksin, lähin omainen sisarentytär. Tämä oli todennut, että joka aamu (ml. lauantai) entinen yhtiökumppani haki hänet ja palautti takaisin klo 18. Kotona ei ruokaa. Lääkärissä todettiin Alzheimerin tauti, aliravitsemus. Potilas kertoi käyvänsä töissä oman firmansa työmailla (myynyt firman osakkuuden 10 v. sitten). Palkastaan ei osannut sanoa.

Tapaus C

Otettiin yhteyttä maistraattiin, jonne lausunto edunvalvonnan tarpeellisuudesta. Sisaren tytär edunvalvojaksi. Työnantaja käytti potilasta useilla muilla lääkäreillä yrittäen saada todistusta, että tämä oli terve.

Nykytilanne: potilas nauttii eläkepäivistään, 2 kertaa viikossa päiväkerhossa, KSH käy (aiemmin ei koskaan tavoittanut potilasta, koska tämä oli töissä). Vastaanotolla elämäänsä tyytyväinen (kuten ennenkin)

Dg: taloudellinen hyväksikäyttö (ent. yhtiökumppani)

Tapaus D

Keskivaikeaa Alzheimerin tautia sairastava 65-vuotias mies. Vaimo hoitaa kotona. Fyysinen kunto huonohko (kävely, tasapaino, myös jäykkyyttä). Aiemmin Kela myöntänyt kotihoidon jatkamiseksi 2 laitostuntoutusjaksoa vuodessa sekä myös avofysioterapiaa. Yksityisesti tähän ei varaa potilaalla ja terveyskeskus tarjosi tuolijumpaa ryhmässä.

Tapaus D

Fyysinen kunto huononi. Yksityinen fysioterapeutti käy kotona 3 kertaa kuukaudessa. Pyörätuolikuntoon ei vielä ole joutunut. Kotihoito jatkuu

Dg: Hoidon ja avun laiminlyönti (Kela)

Tapaus E

86-vuotias vaskulaarisesta enkefalopatiasta kärsivä nainen, jolle syksyllä tuli ajoittaista sekavuutta. Ei lähisukulaisia. Joutui vuodenvaihteessa laitoshiitoon, jossa useampien virtsa- ja keuhkoinfektioiden jälkeen kuoli. Usein deliriumjaksoja sairaala-aikana. Ilman deliriumia MMSE luokkaa 25. Kuoleman jälkeen esitettiin testamentti, jossa potilas oli testamentannut asuntonsa (kaksio) kotipalvelun kesäsijaisena olleelle opiskelijatytlle.

Tapaus E

Kaukaiset sukulaiset kyseenalaistivat testamentin. Tytön asianajaja pyysi minulta lausunnon potilaan testamentintekokelpoisuudesta oikeudenkäyntiä varten. Ennen oikeudenkäyntiä tyttö ja omaiset pääsivät sopuun: tyttö sai pitää asunnon (jonne oli jo muuttanut) ja omaiset saivat pankkitalletukset ja irtaimiston.

Dg: ??